

Joulukuu
14. päiv
2010

Nummör
24 (220)

Leht mass erälde ostõn
5 kruuni (0,32 €)

UMƏ LEHT

VANA VÖROMAA RAHVA UMAN KEELN LEHT

**Mändsit esieräliidsi nimmi
panti 300 aastaga iist**

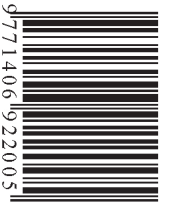
Kae lk 2

**Ilomäe talo hapnõ kapsta
sõitva Saksamaalõ**

Kae lk 3

**Uma Lehe jutuvõistlusõ
võidujutt!**

Kae lk 4

Talvõtarõ Haanih

NUTOVI MIRJAM

Truksa Haani inemise näütsi, et hää ettevõtmisõ saa teos tetä ka ilma rahalda: Haani talvõtarõ tuli meistri käsitiid oppama õnnõ hääst tahtmisõst.

Talvõtarõ üts kõrraldaja Rõõmusoksa Triin selet, et sääne inemiisi hindä alõstõ ettevõtmisõ sündü tuust, et oll tsõõr haid inemiisi, kiä mõtõt tugiva ja üteh lüvvä tahtsõva.

Tõõnõ kõrraldaja Vodi Egle kõnõl, et käsitiid-huvilidsõ Haani naasõ tahtsõ esi oppi ja ka tõisilõ opada esisugumast käsitiid ja muid tegemiisi. «Innekõkkõ tahtsõmi latsilõ edesi anda vanna ni vahtsõt käsitiid-mõistmist, näüddä kasvai tuud, kuimuudu kirivüü tegemine käü.» ütõl tä.

Haanimche olli talvõtarõ puutüü oppamah. Hollo Agu, kiä parajalõ kirvkuvvast hõõvelõ, ütõl, et puuti om tuud õks kõgõ lihtsamb otsma minnä, a kas poodi uma vasta pidä, tuu om eräle küsimüs. «Taha cloh

hoita taad vanna ja näüddä viil ka noorõmbilõ, et esi saa kotoh inämbjago käsitiid-asju är tetä, õnnõ ettevõtmist om vaia.» selet tä.

«Ma arva, et seo om mõnõn mõttõn säändse aša muudu, miä oll sada aastakka tagasi, et lihtsälõ üts hää rahvas tulõ kokko ja tege nii, et kõigil om hää olla – seo om hää, seo om vahva, säänest asja piäsi õgal puul olõma.» ütõl talvõtarõ kotsilõ Valneri Kadri, kiä opsõ sääl taad, kuimuudu kirivüüd tetä.

Haani talvõtarõ ütsäh käsitiid-opitarõh lei üteh nii 150 inemist. Üte tüütärõ hind oll viis kruuni, teenit raha lätt Haani naisi tõisi ettevõtmisi hääs, mitte tegijile palgas. Nii Vodi ku Rõõmusoks mäрге, et kõgõ parõmb palk sändse tüü iist om tuu, et nä esi sai midägi tetä ja tõisist rõõmu tunda. «Kae, ku palfo inemiisi om kokko tulnu ja kõik nä tegevä midägi ja tahtva midägi tetä ja naarahasõ – tuu om kõgõ suurõmb taso.» ütõl Rõõmusoks.

RÕÕMUSOKSA TRIINU PILT

Haani talvõtarõ oppusõ olli mõtõldu innekõkkõ latsilõ.

Perimüskultuuri talvõlaagri koolilatsilõ

Koolilatsõ omma oodõdu Vahtsõliina perimüskultuuri talvõkuuli 4.–6. vahtsõaastakuu pääväni (4.–6.01.2011).

Paiga pääl saias Vahtsõliina liina ja aoluuga tutvas, tetäs savitiid, küdsetäs leibä,

om tiatrioppus ja pidoõdak. Muidoki saa võro kiilt mano oppi.

Laagrilõ oodõtas 30 nuurt 5.–12. klassist. Laagri kõrraldas Võro instituut.

Kirja tulõ hinnäst panda 30. joulukuu pääväs tel 525 3215 vai e-kiräga kaile@wi.werro.cc.

Võidujutt päsemisest

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

«Kas sääne lugu sai tõtõst juhtu?!» imehtivä 10. joulukuu pääväl Uma Lehe jutuvõistlusõ pitto tulnu kirotaja, ku võidujutu «Kuis ma elun edimäst kõrda verd andman käve» autor Silla Silver (54) luu ette lugj.

A Silver ütõl, et sääne hirmsa juhtuminõ (loc Uma Lehe perämädsõ küle pääl!) timä elon paarikümne aastaga iist tõtõst oll ja jäi nii elävälõ miilde, et tuud kirja panda olõ-õs kunst. «Mõtli, et las saava tõsõ kah lukõ, mis vöi inemisega juhtu.» kõnõl tä. «Pandsõ kirja täpsele nii, nigu oll, vällä midägi es mõtlõ.»

Ka tõnõ Silveri lugu «Kuis mi Luhamaal vasikat pästsemi» sai seol jutuvõistlusõl kõrgõ kotusõ (nalajutu tõnõ preemiä). Ka tuu om peri aost, ku agronomis opnu Silver 12 aastakka, kolhuusõ lakjaminekini, Luhamaal majandi osakunda juhtsõ. Pääl tuu kammand tä Kaitsõliidu man kodotütrit ja nuurkodassit. Parhilla eläs Mõnistõ kandist peri miis

suurõ osa aost uman talon Kraibi lähkül Tagakolga külän.

Silver selet, et kirota om tälle miildünü joba kooliaost päälõ. Luhamaal pidi juubõlidõ vai puhtidõ aigu kõnnõ iks timä. Kaitsõliidu aost kirof tä juttõ maakunnalehte.

«Luhamaa-aost peri huvitavambit juttõ naksi arvutidõ pandma: aasta läävä ja unõtat muidu är.» selet Silver. Juttõ jäi perrä viil hulga ja Silver lupa, et vali mõnõ vällä ka tulõva-aasta Uma Lehe jutuvõistlusõ jaos. «Ma olõ sääne inemine, et loc ja kobista jutu inne mitu kõrda üle, inne ku är saada. Ku midägi tetä, sis iks häste. Nigu mu provva ütles, et maksimalist, et rassõ sändsega ellä, a sääne ma olõ!» muhel Silver.

Uma Lehe timahavadsõlõ jutuvõistlusõlõ kirotdi kokko 108 juttu. Parõmbit juttõ nakkami kõrdapite lehte pandma.

Järgmädsõst lehest saa lukõ timahavast kõgõ parõmbat nalaluku «Ummamuudu õhupalli». Tuu esieräldise latsõ-ia luu kirotaja om Võrolt peri Plumanni Kaja-Riina, kiä eläs Talnan, a kedä egä aastaga iks inämb kodoliina tagasi kisk.

Ka kõgõ parõmba suguvõsajutu kirotaja Vähesoo Luule eläs Võromaal kavvõn, a käü iks Raiste kanti immä kaema.

HARJU ÜLLE PILT

Võidujutu kirotaja Silla Silver ütõn uma pini Pimbuga.

PEEDOSAARÕ KAISA PILT

Mahlaka Timmu-Sander ja Tiksi Asta kirodi edimäst kõrda.

Uma Lehe jutuvõistlusõ parõmba jutu

Tõsidsõ jutu

1. kotus «Kuis ma elun edimäst kõrda verd andman käve» Silla Silver – UMA LEHE SUURÕ JUTUVÕISTLUSÕ PÄÄPREEMIÄ!
2. kotus «Vana Holt» Panga Milvi
3. kotus «Mustlasõnaasõ häätõgo» Kruusati Ilse

Kitmispreemiä jutuvõistlusõ tõistõ vuuru pääsnü huvitava jutu iist: «Kallis kõtutäüs» (Leoki Hilja), «Hüvästõjätt» (Antoni Annika), «Krimi: «Koti lugu»» (Liberi Malle), «Mõni sõna Helju elost» (Kuuõ Mann), «Inglj käsi» (Mõttusõ Kalev), «Mu noorõao neläjalgsõ sõbra» (Laanekivi Õie), «Kurõpapa truudus» (Säinasti Asta).

Nalälidsõ jutu

1. kotus «Ummamuudu õhupalli» (Plumanni Kaja-Riina)
2. kotus «Kuis mi Luhamaal vasikat pästsemi» (Silla Silver)
3. kotus «Ohvitseri püksi» (Kurõ Hilja)

Kitmispreemiä jutuvõistlusõ tõistõ vuuru pääsnü huvitava jutu iist: «Eederipudõliga Talnast Võrru» (Valpri Liina), «Kuis mi uma kõõglava alt UFO löüdsõmi» (Antoni Annika), «Ubinarakusuh» (Ämariku Volli), «Katõkäigulino preemia» (Säinasti Asta), «Kihivega paki» (Väljandu Ellen), «Kuis mi kabajantsikut kastsõmi» (Vähesoo Luule), «Lämmi ja karvanõ» (Keldri Enno).

Suguvõsajutu

1. kotus «Kuis Betti uma poja är pästse» (Vähesoo Luule)
2. kotus «Kurrapite vanaimä paltu vai kaonu ei olõ viil är kaonu» (Plumanni Kaja-Riina)
3. kotus «Edimädsõ mehesammu» (Pressi Heldur)

Kitmispreemiä jutuvõistlusõ tõistõ vuuru pääsnü huvitava jutu iist: «Suguvõsa lugu» (Pämaste Leida), «Rikkus vai vaesus – mõlõmbaga piät mõistma toimõ tulla» (Õkva Margit), «Kuis ma suitsu tei» (Veri Asta), «Suu – talopidäjä nuhtlus» (Seimi Lea), «Lehmä pää läbi aknõ tarõh» (Ämariku Volli), «Latsõpõlv saat surmani...» (Raudkatsi Ene), «Tütrigu poiskõsõtemp» (Väljandu Ellen).

Eräpreemiä:

Kõgõ parõmb latsõ kirotdõ jutt: «Kuis mi timahava märdisandih kävem» (Mahlaka Timmu-Sander Vilustõ kooli 7. klassist). Esieräldise latsõ-ia-mälehtuse preemiä: «Mu edimäde lehmä nümimine» (Nikopensiusõ Elise).

Esieräldise inemise tähelepanemisõ preemiä: «Mihkli lõunasüük «oskarilõ»» (Läti Vaike).

Eräpreemiä aia- ja värehtiteemalidsõ väiku jutukogo iist (Orassoni Rael-Adiina).

Vinne kroonuluu eräpreemiä: «Üts väikene «reis» Aasia ja Euruupa piiri pääl!» (Otsa Kallõv).

Elotarkusõ kõrva taadõ pandmisõ eräpreemiä: «Kuis kassi minnu õks imestämä pandva» (Zopa Raido Parksepä kooli 5. klassist).

Kortinmajaolo elävä kujotamisõ eräpreemiä «Mul udutas!» (Vijari Silja).

Hallõ eläjajutu eräpreemiä «Kass purgih» (Liira Singa).

Elävä rahvaperimüse eräpreemiä «Juuda jutt» (Mältoni Sirje), «Kiä tuud tiid...» (Pendi Katrin).

Elo-oppas-eräpreemiä: «Ko muudu mi Päntajalakõsõga põmandut ehitiimi» (Mihailovi Siim).

Esihindä-käest-iks-ei-päse-eräpreemiä: «Mina ja luku-riivi» (Hoobi Indrek).

Vingõpussipreemiä: «Inspektor kalamihi tõgämän» (Ermeli Vaido).

Ütidse ütõnõlõmise eräpreemiä: Parksepä kooli 5. klass ütõn oppaja Käre Enega.

Uma Lehe toimõndus tennäs kõiki 60 jutukirotajat ütõnõlõmise ja häie juttõ iist!

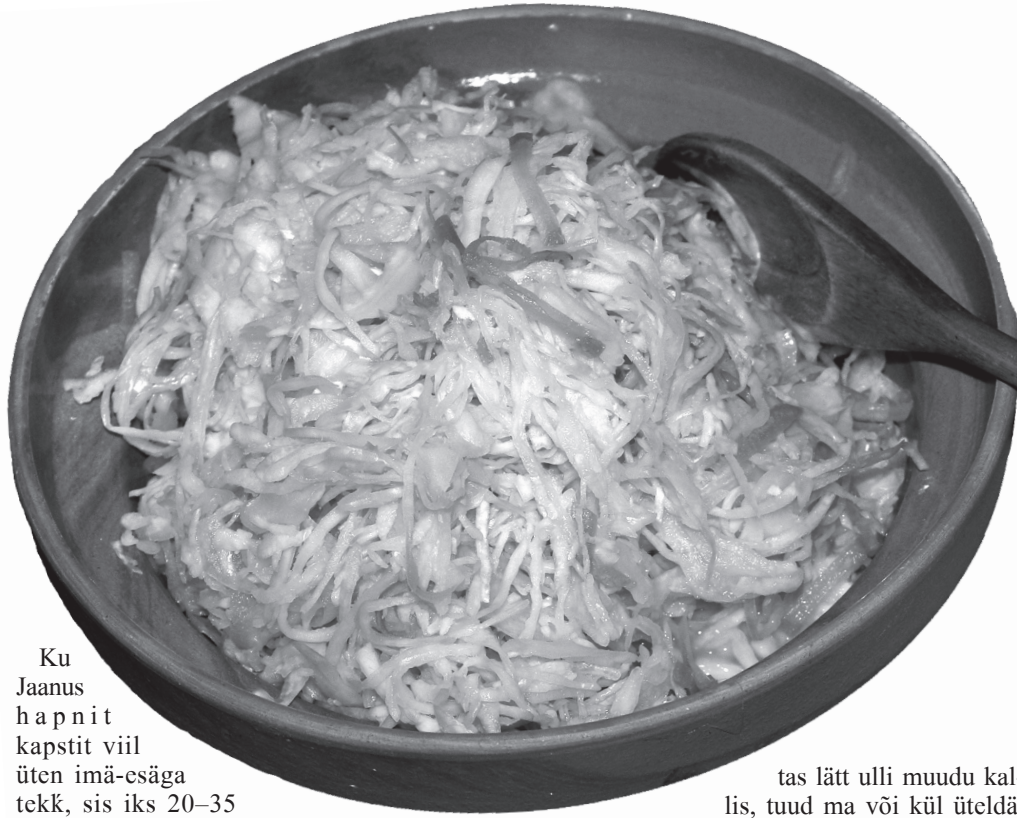
Ilomäe kapsta sõitva Saksamaalõ

PEEDOSAARÕ KAISA

«Kapstid tulõ praati kimmähe tsiarasvaga!» tiid Võro valla Navi külä Ilomäe talo peremiis Trolfa Jaanus (35) häste, kuis hapnist kapstid hää praadikapsta saava. Või-olla nii kimmäs hää maigu nõudminõ tõiigi talo kapstiõ Uma Meki suurlaada pääpreemiä ja avohinnasõidu Saksamaalõ Grüne Woche söögilaada pääle.

«Et Uma Meki suurlaada pääl nii kõvastõ ostõti ja tuu preemiä saimi, tuu olf suur üllätüs,» kõnõlõs Ilomäe talo pernaanõ Trolfa Jaana (36). «Mul jäi päävä lõpus sälg haigõs ja tuud es jõvva-ki kaia, midä tõsõ mõivä!» Saksamaalõ sõit Ilomäe talo preemiäkapstid näütämä ja mekmises pakma kah vast iks timä: Jaanussõl jää-i talo-tüü mant säänest aigu.

Jaanus rehkendäs, et täl saa joba 22 aastakka kapstakavataja ammõtit. «Naksi talopidäjäs 13 aastadsõlt, ku uma edimäde kapsta maaha panni,» seletäs tä. «Meil olf üts kõva naabrimiis, kiä kasvat kapstid ja möi näid sis hapnõst pääst Vinne-maalõ maaha. Ma kai, et kõva äri ja naksi kah ummi kapstid maaha pandma!»

Ku Jaanus hapnist kapstid viil ütten imä-esäga tekk, sis iks 20–35 tonni aastan. Kapstid ostsõva kooli, latsiaia ja söögimaja.

A sis tulliva euronõudmisõ ja kapstaäriä lätäs väega rassõs. «Nõuti nii ullõ asjo, et egäsupõnõ müümises tegemine jäi katski,» kõnõlõs Jaanus.

A Mulgimaalt peri truksa nuurpernaanõ Jaana võtsõ aša ette: nakaš uurma, midä iks nõutas ja midä nõuta-i.

Et nõudmisõ olli vaihõpäält talopidäjä jaos lihtsambäs lannü, sis ai tä paprõ kõrda ja 2009. aastaga suvõst lätäs

hapnidõ kapstidõ äri jälki valalõ. «Meil om «väikukük» ja säält kapstidõ tegemise luba olõman,» seletäs Jaana. Hapnit kapstid tetäs nii tonn nädälil.

Jaanus ja Jaana mõõvä ummi kapstid Võro liinan Mäe uulidsa pääl Trolfa poodin (vanastõ olf säält kalapuut). Ilomäe talo hapnõ kapsta omma müüki võtnu ka Vilja puut ja Nõõrimaa market.

Parhilla mass hapnidõ kapstidõ kilo 10 kruuni. «A kaps-

tas lätäs ulli muudu kal-lis, tuud ma või kül üteldä. Katõkümne aasta pääle edimäst kõrda lätäs nii kallis! Selle et ku nüüt Vinnemaa võtma nakkas, sis toda ei jõvva är süütä. A ma sinnä ei müü, hõia iks umalõ rahvalõ,» ütles Jaanus.

A ka mi man om kapsta hind nõõnu. «Ku mineväasta olf samal aol värski kapsta kilohind kruun, sis parhilla kuus,» ütles Jaana ja seletäs, et tuu nõst ka hapnidõ kapstidõ hinda.

Trolfa perrele hindäle miil-düse sändse hapnõ kapsta,

kohe olõ-i midägi muud manopantu. Viil ütli nä, kapstid ei tohe väega lämmähe hapnõma panda ja väega kavva hapnõman hoita. «Ja ei taso terves talvõs ette tetä. Iks kõgõ parõmba omma õkvalt vahtsõst tetü,» arvas Jaana.

Jaanus ütles, et ku tä kohegi vällä süümä lätäs, sis võtt iks egä kõrd ka hapnit kapstid – et meki, kuis tõisil kapsta tetü omma. «Mõnikõrd omma väega hää. Ama

olõ peris ter-räv hindaja: naid häid kapstid om veidü!» muhelõs tä.

Jaanus märgotas, et kapstid ja juurikit om iks hää kasvata: «Võit ka mõnõs aos kotost är minnä ja ümbre hulki, juuriga ei nõvva süvvä ega midägi.

Eläjidega olõt väega kõüdet.»

Nii omgi Ilomäe talol juurikidõ ja kapstidõ all kokkõpia 20 hektärril maad, villä tsipakõsõ kodo ümbre maa parandamisõs.

Trolladõ perren kasuõ ka noorõ talopidäjä: Grishnakh (13), Elisabeth (8) ja Timmur (2,5).

Pääle talopidämise ja latsikasvatamisõ om Jaanusõl huvi jalgpalli vasta: tä mäng Navi vutiseltin.

«Parhilla olõ mõnõ aõ üleskitmise tüüd tennü, selle et jala murri är ja tuuperäst panti paar polti ja seo ei olõ lubanu mängi,» seletäs tä.

Jaana võtsõ timahava ette opmisõ: opp Rāpinā aian-duskoolin maachitüst.

PEEDOSAARÕ KAISA PILD

Kapstaperekund Navilt: Trolfa Jaanus ütten naasõ Jaana ja kolmõ noorõ talopidäjäga.

Pangabuss

Kõik uma rahaaša saati kõrda aia pangabussin!

Misso > Mõnistõ > Ruusmäe > Orava

tsihti pite sõit buss üle nädäli neläpäivilde (25.11, 9.12, 23.12)

Misso poodi man kell 9.30–10.30

Mõnistõ Sõprusõ poodi man kell 12.00–13.00

Ruusmäe vallavalitsusõ man kell 14.30–15.30

Orava sotsiaalimaja man kell 16.45–17.45

Veriora > Antsla

tsihti pite sõit buss üle nädäli neläpäivilde (18.11, 2.12, 16.12, 30.12)

Veriora vallamaja parklan kell 9.30–10.30

Antsla vallavalitsusõ man kell 12.00–15.00

Mooste Nurga poodi man tege pangabuss piätüse üle nädäli

tõsõpäivilde kell 17.15–18.15

(16.11, 30.11, 14.12, 28.12)

Tilsi järve poodi man parklan tege pangabuss piätüse üle nädäli

kolmapäivilde kell 13–14

(17.11, 1.12, 15.12, 29.12)

Bussin saati nõvvo pangateenüside kotsilõ, telli ja kätte pangakaardi, massuautomaadi abiga uma konto pääle rahha panda ja vällä võtta, arvudi abiga massõ massa, lepingit tetä.

Pangabussi sõiduplaani saa kaia ka Internetist www.swedbank.ee päält.

Teedüst saa küssü tel 6 310 310

Võro keele tundmisõ võistlus

Võro keele ja kultuuri tundmisõ võistlusõ «Ütski tark ei sata taivast» edimäde, internetivooru võitja omma Saks Helen Võro Kreutzwaldi gümnaasiumi 8. klassist ja Liini Hedy Põlva ütisgümnaasiumi 11. klassist.

8. klassi arvõstusõ võitja Saks Helen sai 67 punkti (72 võisõ saia).

Hää võro keele tundja omma viil Eriku Roland (Võro Kreutzwaldi gümnaasium), Lõivu Liisi (Verska gümnaasium), Kardsepä Ilona (Võro Kreutzwaldi gümnaasium), Hääle Laura (Orava põhikuul), Hinni Laura (Puiga põhikuul), Dolgoševi Marta (Orava põhikuul), Märtini Sten Märtin

(Puiga põhikuul), Jõemetsa Kristjan (Võro Kreutzwaldi gümnaasium), Piirisilla Janek (Võro Kreutzwaldi gümnaasium), Lõvi Angelica (Verska gümnaasium).

Kõgõ rohkõmb osavõtjõit olf Võro Kreutzwaldi gümnaasiumist, Antsla gümnaasiumist ja Verska gümnaasiumist.

11. klassi arvõstusõn sai kõgõ inämb punktõ Liini Hedy: 82 punkti 87st. Hää keeletundja omma viil Metsla Sirlu, Uusmaa Lauri, Pihu Mikko, Mägi Sirje, Laasi Bianca ja Kala Kaspar Võro Kreutzwaldi gümnaasiumist, Kostõgovi Mark, Suurõ Jete ja Linnusõ Kristjan Verska gümnaasiumist.

Kõgõ rohkõmb osavõtjõit olf

Võro Kreutzwaldi gümnaasiumist, Antsla gümnaasiumist ja Põlva keskkoolist.

25 kõgõ parõmbat nii 8. ku 11. klassi arvõstusõn kutsutas võro keele olümpiaadilõ, miä tulõ vahtsõ aasta radokuu 10. pääväl Võro Keskliina gümnaasiumin.

Kokko lei Interneti-põhitsuõ võistlusõl «Ütski tark ei sata taivast» ütten 323 opilast 8. klassist ja 97 opilast 11. klassist. Võistlõjõit olf 24 koolist.

Võro keele ja kultuuri tunni omma parhilla 18 aoluulidsõ Võromaa koolin. Võistlust «Ütski tark ei sata taivast» kõrraldas Võro instituut 2001. aastast pääle.

UL

Kagahii pükse!

Ku Ruusmäelt peri käsitü-tegijä, Rogosi mõisa hing Luisu Anneli kohegi käsitüüd müümä lätäs, sis haard tä iks umakandi naisi käest kah müügikraami ütch. Päält hari-ligõ sukkõ-kindide lõvvüs tuu kraami seeh ka peris lustlikkõ asakõisi.

Parhilla om ilm külm ja miihile kulusõ häste är sändse villadsõ pükse, nigu pildi päält nätä om. Noidõ püksega om kimmäs, et ütgelgi kotussõl külm nakka-i!

Luisu Anneli seletäs, kost tulf mõtõ sändsit lustlikkõ

püksikõisi kudama naada: «Ma sai meili pääle ütškõrd säändsõ pilapildi, koh olf viil tekst man, õt UKU uudis-toodõ. No ma võti sõs taast mõttõst kinni ja mõtli, õt mille säändsõit pükse periselt es võinu tetä!»

Luisu Anneli kõnõlõs, et täl om üt hää tutva, kiä näid kudu, a kudaja nimme külh ei saa vällä üldä. «Täl vanamiis niigi kõikaig hürises, õt tä säänest ulfust tege!» ütles Anneli. «Al-gusõh olli neo pükse vallalid-

sõ otsaga, sis naksimi ka kinnidse otsaga tegemä. A säändsõit pükse ostõtas külh: näid om esiki Saksamaalõ lannü. Üts kümme paari om külh näid är müüd.»

NUTOVI MIRJAM

NUTOVI MIRJAMI PILT

